

ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ: της 25-4-89

Τροποποίηση του από 24.4.1985 Π. Δ/τος «Τρόπος καθορισμού ορίων οικισμών της χώρας μέχρι 2.000 κατοίκους κατηγορίες αυτών και καθορισμός όρων και περιορισμών δόμησης τους» (Δ'181).
(ΦΕΚ 293/Δ/16-5-89).

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις του άρθρου 42 παράγρ. 5 του Ν. 1337/1983 «Επέκταση των πολεοδομικών σχεδίων, οικιστική ανάπτυξη και σχετικές ρυθμίσεις» (Α' 33), όπως η παράγραφος αυτή αντικαταστάθηκε με την παράγραφο 17 του άρθρου 8 του Ν. 1512/1985 (Α' 4).
2. Τις διατάξεις της περίπτωσης ιδ της παρ. 1 του άρθρου 23 του Ν. 1558/85 "Κυβέρνηση και Κυβερνητικά Όργανα" (Α' 137).
3. Τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 4 του Ν. 622/1977 "Περί εισπράξεως υπό του Δημοσίου Ταμείου των δια την έκδοσιν οικοδομικών αδειών και καταβαλλομένων φόρων, τελών, εισφορών και κρατήσεων και ρυθμίσεως συναφών θεμάτων" (Α' 171) κ.λ.π. (γν. Σ.τ.Ε.).
4. Την υπ' αριθ. 169/1989 γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας, με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, αποφασίζουμε:

Άρθρο 1

Το από 24.4.1985 Π. Δ/γμα "Τρόπος καθορισμού ορίων οικισμών της χώρας μέχρι 2.000 κατοίκους, κατηγορίες αυτών και καθορισμός όρων και περιορισμών δόμησης τους" (Δ' 181) όπως τροποποιήθηκε με τα από 20.8.1985 (Δ' 414) και από 14.2.1987 (Δ' 133) Π. Δ/γματα, τροποποιείται όπως στις επόμενες παραγράφους:

1. Τροποποιήσεις του άρθρου 4.

α) Στο τέλος της περίπτωσης α της παραγρ. 1 προστίθενται τα εξής:

"Ειδικά όλοι οι οικισμοί του Ν. Αττικής οι οποίοι υπάγονται στις ρυθμίσεις του διατάγματος αυτού, οριοθετούνται σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παρούσα περίπτωση (α)".

β) Η περίπτωση β της παραγράφου 2Α αντικαθίσταται ως εξής:

"β. καλυπτόμενες από Π. Δ/γματα ή υπουργικές αποφάσεις προστασίας ιστορικών τόπων, αρχαιολογικών χώρων, ιστορικών διατηρητέων μνημείων και περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους".

2. Τροποποιήσεις του άρθρου 5.

α) Στο τέλος της περίπτωσης (β) της παραγράφου 2 προστίθεται:

"Ειδικά για τους οικισμούς που έχουν χαρακτηρισθεί με το από 19.10.1978 Π. Δ/γμα (Δ' 594) ως παραδοσιακοί ο συντελεστής δόμησης των οικοπέδων ορίζεται για τα πρώτα 100 μ2 επιφανείας του οικοπέδου σε 1.

Κατά τα λοιπά και για τους οικισμούς αυτούς ισχύουν οι λοιπές διατάξεις της περίπτωσης αυτής".

β) Μετά την παράγραφο 4 προστίθεται η παράγραφος 5 ως εξής.

"5. Με απόφαση Νομάρχη που εκδίδεται μετά από γνωμοδότηση του Συμβουλίου Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος του νομού είναι δυνατόν για λόγους προστασίας του αρχιτεκτονικού χαρακτήρα του οικισμού και του φυσικού τοπίου ή για λόγους πολεοδομικούς γενικότερα να καθορίζονται συντελεστής δόμησης, ποσοστό κάλυψης και ύψος κτιρίων μικρότερα από τα οριζόμενα με το παρόν διάταγμα καθώς και μεγαλύτερες αποστάσεις των οικοδομών, από τα όρια του γηπέδου, κατά τμήματα ή σε όλη την έκταση του οικισμού".

3. Τροποποίηση του άρθρου 6.

Το άρθρο 6 αντικαθίσταται ως εξής:

"1. Κάθε οικοπέδο για να είναι οικοδομήσιμο πρέπει να έχει πρόσωπο σε κοινόχρηστο χώρο ή σε χώρο που έχει τεθεί σε κοινή χρήση. Ο παραπάνω χώρος πρέπει να έχει πλάτος τουλάχιστον 4 μέτρα και να εφάπτεται καθ' όλο το μήκος της μίας πλευράς των ορίων του οικοπέδου.

Όπου το πλάτος αυτό υπολείπεται των 4 μέτρων για να είναι το οικόπεδο οικοδομήσιμο, πρέπει με συμβολαιογραφική πράξη, της οποίας αντίγραφο κοινοποιείται με απόδειξη στον οικείο ΟΤΑ, να τεθεί σε κοινή χρήση λωρίδα οικοπέδου τόση, ώστε από το πρόσωπο του εναπομένου οικοπέδου μέχρι τον άξονα του κοινόχρηστου χώρου να επιτυγχάνεται πλάτος τουλάχιστον 2 μέτρων. Της παραπάνω ρύθμισης εξαιρούνται τα τμήματα του οικοπέδου που καταλαμβάνονται από οικοδομές.

Σε χαρακτηρισμένους παραδοσιακούς οικισμούς τα οικόπεδα που βρίσκονται μέσα στο συνεκτικό τμήμα του οικισμού και εφόσον υπάρχει διαμορφωμένος παραδοσιακός ιστός είναι οικοδομήσιμα όταν έχουν πρόσωπο σε κοινόχρηστο χώρο οποιουδήποτε πλάτους.

2α. Υφιστάμενο οικόπεδο κατά την ισχύ του παρόντος που δεν έχει πρόσωπο σε κοινόχρηστο χώρο ή σε χώρο που έχει τεθεί σε κοινή χρήση για να είναι οικοδομήσιμο πρέπει να τεθεί από τον ιδιοκτήτη σε κοινή χρήση, με συμβολαιογραφική πράξη αντίγραφο της οποίας κοινοποιείται με απόδειξη στον οικείο ΟΤΑ, λωρίδα οικοπέδου πλάτους τουλάχιστον 4 μέτρων που να εφάπτεται καθ' όλο το μήκος της μίας πλευράς των ορίων του οικοπέδου, για τη δημιουργία κοινόχρηστου χώρου. Ο χώρος αυτός που τίθεται σε κοινή χρήση πρέπει να συνδέει τα οικόπεδα με το υφιστάμενο σε κοινή χρήση δίκτυο κυκλοφορίας του οικισμού. Για την εξασφάλιση της σύνδεσης αυτής είναι δυνατόν να γίνεται παραχώρηση σε κοινή χρήση έκτασης που ανήκει σε γειτονικές ιδιοκτησίες είτε απ' ευθείας από τους κυρίους αυτών είτε κατόπιν μεταβίβασης στον ενδιαφερόμενο ιδιοκτήτη του οικοπέδου που στερείται τη σύνδεση.

β. Οι διατάξεις της προηγούμενης περίπτωσης α ισχύουν και για οικόπεδα που δημιουργούνται από κατάτμηση με την προϋπόθεση ότι το πρόσωπο αυτών επί του κοινόχρηστου χώρου ή του χώρου που έχει τεθεί σε κοινή χρήση να είναι δώδεκα (12) μέτρα τουλάχιστον.

γ. Προϋπόθεση για την πραγματοποίηση της παραχώρησης της λωρίδας του οικοπέδου σε κοινή χρήση στις περιπτώσεις α και β όταν το συνολικό μήκος της υπερβαίνει τα 50 μέτρα είναι η έγκρισή της από την αρμόδια για τη χορήγηση της οικοδομικής άδειας αρχή, η οποία κρίνει αν η θέση αυτής της έκτασης εξασφαλίζει τη δυνατότητα μελλοντικής ενσωμάτωσής της στο δίκτυο κυκλοφορίας του οικισμού. Για την έγκριση, ο ενδιαφερόμενος υποβάλλει τοπογραφικό διάγραμμα σε κατάλληλη κλίμακα, ώστε να φαίνεται η σύνδεση με τον υφιστάμενο κοινόχρηστο χώρο καθώς και το γειτονικό δίκτυο κυκλοφορίας του οικισμού. Η αρμόδια αρχή, πριν από την έγκριση δύναται να ζητήσει τη γνώμη Συμβουλίου Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος του οικείου νομού.

3. Με απόφαση Νομάρχη ύστερα από εισήγηση της αρμόδιας για την έκδοση της οικοδομικής άδειας αρχής και γνωμοδότηση του Συμβουλίου Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος του νομού, είναι δυνατόν να ορίζεται για την εφαρμογή των προηγούμενων παραγράφων 1 και 2, πλάτος κοινόχρηστου χώρου μεγαλύτερο από τέσσερα (4) μέτρα και έως οκτώ (8) μέτρα, εφόσον αυτό επιβάλλεται για λόγους κυκλοφοριακούς, περιβαλλοντικούς ή πολεοδομικούς.

4. Επιτρέπεται σε άρτια και οικοδομήσιμα οικόπεδα αύξηση της δομήσιμης επιφανείας τους εφόσον τμήμα του οικοπέδου αφήνεται ως ενιαία έκταση κατά μήκος της πρόσοψης του οικοπέδου και παραχωρείται στην κοινότητα κοινόχρηστου χώρου. Η αύξηση της δομήσιμης

επιφάνειας υπολογίζεται σε ποσοστό 30% της επιφάνειας του παραχωρούμενου τμήματος του οικοπέδου και προστίθεται στην δομήσιμη επιφάνεια που αντιστοιχεί στο οικόπεδο πριν από την αφαίρεση του παραχωρούμενου τμήματός του. Η παραπάνω αύξηση της δομήσιμης επιφάνειας δεν επιτρέπεται να είναι μεγαλύτερη από 300 τ.μ. Η κάλυψη του οικοπέδου δεν μπορεί να υπερβεί

το 70% της επιφάνειας, που απομένει ύστερα από την αφαίρεση του παραχωρούμενου τμήματός του. Το τμήμα του οικοπέδου που παραχωρείται πρέπει να είναι κατάλληλο για διαμόρφωση κοινόχρηστων χώρων. Η παραχώρηση του τμήματος οικοπέδου εγκρίνεται με απόφαση του οικείου Νομάρχη, που εκδίδεται μετά από γνώμη του κοινοτικού συμβουλίου και του Συμβουλίου Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος του νομού, ύστερα από αίτηση του ενδιαφερομένου. Η παραχώρηση γίνεται με συμβολαιογραφική πράξη η οποία συντάσσεται και μεταγράφεται μετά την έκδοση της απόφασης του Νομάρχη, η οποία και μνημονεύεται στη συμβολαιογραφική πράξη. Η συμβολαιογραφική πράξη αποτελεί απαραίτητο στοιχείο για την έκδοση της άδειας ανέγερσης οικοδομής με αυξημένη δόμηση στο εναπομένον μετά την παραχώρηση οικόπεδο.

5. Το εναπομένον οικόπεδο μετά την παραχώρηση κατά τις διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων εξακολουθεί να θεωρείται άρτιο και οικοδομήσιμο όπως απομένει μετά την παραχώρηση.

6α. Το κτίριο τοποθετείται στη γραμμή δόμησης όπως αυτή διαμορφώνεται με την εφαρμογή των διατάξεων των προηγούμενων παραγράφων είτε εσώτερον αυτής, κατά την κύρια όψη του, στο σύνολο ή σε τμήμα αυτής.

β. Σε οικόπεδο μεγαλύτερο των 500 τ.μ. το κτίριο τοποθετείται σε απόσταση τουλάχιστον 2,50 μέτρων από την παραπάνω οριζόμενη γραμμή δόμησης.

γ. Με απόφαση του οικείου Νομάρχη που εκδίδεται ύστερα από αιτιολογημένη γνωμοδότηση του Συμβουλίου Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος του νομού είναι δυνατόν να ορίζεται ελάχιστη απόσταση των κτιρίων από το όριο των υφισταμένων κοινοχρήστων χώρων ή από τον άξονα της οδού διαφορετική από εκείνη που ορίζεται στις περιπτώσεις α και β, είτε για ολόκληρο τον οικισμό είτε για τμήμα του μόνο, είτε και για μεμονωμένη περίπτωση, εφόσον αυτό είναι αναγκαίο για λόγους κυκλοφοριακούς, περιβαλλοντικούς, αρχιτεκτονικούς και φυσιογνωμίας του οικισμού.

7. Σε περίπτωση παραλιακών οικισμών και εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά με ειδική διάταξη (ή τοπικό ρυμοτομικό σχέδιο) η οικοδομή τοποθετείται σε απόσταση:

-Τουλάχιστον 15 μέτρα από την καθορισμένη γραμμή αιγιαλού και οπωσδήποτε μετά τη γραμμή παραλίας.

-Τουλάχιστον 50 μέτρα από την εκτιμώμενη γραμμή αιγιαλού αν δεν έχει καθοριστεί η γραμμή αιγιαλού.

Κατ' εξαίρεση με απόφαση Νομάρχη που εκδίδεται μετά από γνωμοδότηση του οικείου Ο.Τ.Α. και σύμφωνη γνώμη του συμβουλίου Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος του νομού είναι δυνατόν να καθορίζεται γραμμή δόμησης διαφορετική από την προκύπτουσα με την εφαρμογή της παραπάνω διατάξης στις εξής περιπτώσεις:

α) Όταν υπάρχει καθορισμένη γραμμή αιγιαλού με ζώνη παραλίας πλάτους μικρότερου των 15 μέτρων συνολικά ή τμηματικά και υπάρχει διαμορφωμένη γραμμή δόμησης με πυκνή δόμηση, η γραμμή δόμησης στο τμήμα αυτό μπορεί να καθοριστεί σε απόσταση μικρότερη των 15 μέτρων και πάντως όχι εντός της ζώνης παραλίας. Υφιστάμενα κτίσματα που βρίσκονται εντός της ζώνης που ορίζεται από τη γραμμή δόμησης και τη γραμμή παραλίας επιτρέπεται να επισκευάζονται μόνο για λόγους χρήσεως υγιεινής και ασφάλειας.

β) Όταν δεν υπάρχει καθορισμένη γραμμή αιγιαλού και πληρούνται οι προϋποθέσεις της περίπτωσης α μπορεί να καθοριστεί γραμμή δόμησης, όπως παραπάνω αλλά σε απόσταση τουλάχιστον 10 μέτρων από την εκτιμώμενη γραμμή αιγιαλού.

γ) Όταν δεν υπάρχει καθορισμένη γραμμή αιγιαλού αλλά μεταξύ των οικοπέδων που έχουν πρόσωπο προς τη θάλασσα και της θάλασσας υπάρχει φυσικά διαμορφωμένη υψομετρική διαφορά άνω των 8 μέτρων, η γραμμή δόμησης μπορεί να τοποθετηθεί σε απόσταση μικρότερη των 50 μέτρων και πάντως εσώτερον τουλάχιστον 15 μέτρων από το κατώτερο σημείο της φυσικά διαμορφωμένης υψομετρικής διαφοράς.

δ) Όταν δεν υπάρχει καθορισμένη γραμμή αιγιαλού και υπάρχει φυσικά διαμορφωμένη παραλία (αμμώδης, σκυρώδης, ελώδης έκταση) βάθους μεγαλύτερου των 50 μέτρων η γραμμή δόμησης τοποθετείται σε απόσταση μεγαλύτερη των 50 μέτρων. Η περιγραφή των οικοπέδων που έχουν πρόσωπο προς τη θάλασσα τοποθετείται άνω στη νομίμως καθορισμένη γραμμή παραλίας. Τυχόν δυσμενέστερες διατάξεις από τις καθοριζόμενες για του παρόντος, που καθορίζουν τις αποστάσεις δόμησης για εθνικές και επαρχιακές οδούς κατισχύουν των διατάξεων του παρόντος διατάγματος.

ε) Στις πιο πάνω περιπτώσεις, προϋπόθεση για την ανέγερση οικοδομής επί των οικοπέδων που έχουν πρόσωπο στη θάλασσα είναι να εξασφαλίζεται με οποιονδήποτε νόμιμο τρόπο χώρος προσπέλασης να έχει τεθεί σε κοινή χρήση, πλάτους τουλάχιστον 4 μέτρων, συνδεδεμένος με υφιστάμενο κοινόχρηστο χώρο του οικισμού, μεταξύ του οικοπέδου και της θάλασσας.

8. Απαγορεύεται η δόμηση σε απόσταση 10 μέτρων από τις όχθες των ρεμάτων.

9. Οι παραπάνω διατάξεις του άρθρου αυτού δεν ισχύουν στις περιπτώσεις που emίπτουν σε τμήματα με εγκεκριμένο σχέδιο.

4. Τροποποιήσεις του άρθρου 7.

α) Η παράγραφος 3 αντικαθίσταται ως εξής:

"3. Απαγορεύεται η ανέγερση βιομηχανικών και βιοτεχνικών εγκαταστάσεων μέσης και υψηλής όχλησης εντός των εγκεκριμένων ορίων των οικισμών και εντός ζώνης που εκτείνεται περιμετρικά του οικισμού και σε απόσταση 500 μ. από τα όρια του οικισμού, όπως αυτά ισχύουν.

Με απόφαση του Νομάρχη μετά από γνωμοδότηση του Συμβουλίου Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος του νομού του οικείου δημοτικού, κοινοτικού συμβουλίου και γνώμη της αρμόδιας Υπηρεσίας του Υπουργείου Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας που πρέπει να διατυπωθεί εντός προθεσμίας 20 ημερών από την υποβολή του ερωτήματος, δύναται:

α. Για οικισμούς παραλιακούς ή τουριστικούς ή αξιόλογους συνεκτικούς ή περιαστικούς να καθορίζεται πλάτος ζώνης μεγαλύτερο των 500 μέτρων και έως 1.000 μέτρα.

β. Για τους στάσιμους οικισμούς το πλάτος της ζώνης να μειώνεται μέχρι τα 200 μ. σε όλη την περίμετρο του οικισμού ή σε τμήματα αυτής.

γ. Για όλους τους οικισμούς να καθορίζεται γραφικά δυνατή (μικρή απόσταση μεταξύ των οικισμών-απαγορευτικό ανάγλυφο κ.α.) και να επιβάλλεται για τις ανάγκες χωροθέτησης της βιομηχανίας. Με τον καθορισμό της παραπάνω ζώνης, μπορεί να τεθούν περιορισμοί ως προς

τους βιομηχανικούς κλάδους και τη δυναμικότητα των μονάδων, λαμβανομένης πάντα υπόψη της προστασίας του περιβάλλοντος".

β) Μετά την παράγραφο 3 όπως αντικαθίσταται προστίθενται νέες παράγραφοι 4 και 5, όπως παρακάτω και οι επόμενες παράγραφοι αριθμούνται σε 6, 7, 8, 9, 10, 11 και 12.

"4α. Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται ο εκσυγχρονισμός και η επέκταση των υφισταμένων, εντός των περιγραφομένων στην προηγούμενη παράγραφο περιοχών, κτιριακών εγκαταστάσεων του ΟΤΕ και της ΔΕΗ.

β. Επίσης κατ' εξαίρεση επιτρέπεται ο εκσυγχρονισμός και η επέκταση των υφισταμένων, στις ίδιες ως άνω περιοχές βιομηχανικών και βιοτεχνικών εγκαταστάσεων μέσης και υψηλής όχλησης, με απόφαση του οικείου Νομάρχη ύστερα από σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος του νομού και αιτιολογημένη πρόταση της αρμόδιας υπηρεσίας του Υπουργείου Βιομηχανίας, Ενεργείας και Τεχνολογίας που συνοδεύεται απαραίτητα και από έκθεση περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

5. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και Βιομηχανίας, Ενεργείας και Τεχνολογίας, δύνανται να καθορίζονται διαφορετικές αποστάσεις από τις καθοριζόμενες στην παράγραφο 3, για ορισμένους βιομηχανικούς κλάδους με βάση τεχνικοοικονομικά, πολεοδομικά και περιβαλλοντικά κριτήρια. Με την ίδια απόφαση καθορίζονται περιορισμοί ως προς τη δυναμικότητα των μονάδων και τα αναγκαία μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος".

5. Τροποποιήσεις του άρθρου 9.

Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 3 αντικαθίσταται ως εξής:

"Ειδικά διατάγματα που χαρακτηρίζουν παραδοσιακούς οικισμούς και καθορίζουν όρους και περιορισμούς δόμησης αυτών κατισχύουν των διατάξεων του παρόντος.

Για τους οικισμούς που χαρακτηρίστηκαν παραδοσιακοί με το από 19.10.1976 Π. Δ/γμα (Δ' 594) εφαρμόζονται οι όροι δόμησης που καθορίζονται με το άρθρο 5 παράγραφος 2 αυτού του διατάγματος, αντί των αντιστοιχών όρων δόμησης του ως άνω από 19.10.1978 Π. Δ/τος".

Άρθρο 2

Το κεντρικό τμήμα των παραδοσιακών οικισμών που αναφέρεται στο από 19.10.1978 Π. Δ/γμα (Δ' 594) ταυτίζεται, για την εφαρμογή των όρων και περιορισμών δόμησης, με το συνεκτικό τμήμα των οικισμών, όπως αυτό αναφέρεται στο από 24.4.1985 Π. Δ/γμα (Δ' 181/1985).

Άρθρο 3

Η ισχύς του παρόντος διατάγματος αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην εφημερίδα της κυβερνήσεως.

Στον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, αναθέτουμε τη δημοσίευση και εκτέλεση του παρόντος διατάγματος.

Αθήνα 25 Απριλίου 1989

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΑΝΤ. ΣΑΡΤΖΕΤΑΚΗΣ

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜ. ΕΡΓΩΝ
ΜΑΝΟΛΗΣ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ